

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Основи медичного та соціального страхування
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий медичний інститут. Кафедра громадського здоров'я
Розробник(и)	Сміянова Ольга Іванівна, Сміянов Владислав Анатолійович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	18 тижнів протягом 3-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 46 год. становить контактна робота з викладачем (10 год. лекцій, 36 практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Громадське здоров'я"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Формування системи базових знань з теорії соціального та медичного страхування, засвоєння знань щодо організації та фінансового забезпечення соціального та медичного страхування, вивчення механізму державного регулювання системи соціального страхування, навичок застосування теоретичних концепцій соціального та медичного страхування, роль соціального та медичного страхування в громадському здоров'ї, ознайомлення з категоріальними властивостями соціального страхування.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Становлення, розвиток та організаційно-правові засади системи соціального страхування.

<p>Тема 1 Сутність, принципи й роль та становлення соціального страхування.</p> <p>Поняття та сутність загальнообов'язкового державного соціального страхування. Принципи соціального страхування. Суб'єкти та об'єкти соціального страхування. Визначення страхового стажу, страхового ризику та страхового випадку. Особи, які підлягають соціальному страхуванню, визначення права громадян на забезпечення соціальним страхуванням.</p>
<p>Тема 2 Роль системи соціального страхування в політиці держави.</p> <p>Роль системи соціального страхування в загальноекономічній політиці держави. Загальна оцінка діючого соціального страхування населення.</p>
<p>Тема 3 Етапи розбудови соціального страхування в Україні.</p> <p>Історичні аспекти становлення системи соціального страхування в Україні. Етапи її розбудови.</p>
<p>Тема 4 Іноземний досвід у сфері соціального страхування.</p> <p>Історичні аспекти зародження та становлення світової системи соціального страхування. Моделі світової системи соціального страхування.</p>
<p>Тема 5 Система соціального страхування Бісмарка.</p> <p>Принципи системи соціального страхування Бісмарка. Джерела фінансування.</p>
<p>Тема 6 Система соціального страхування Беверіджа.</p> <p>Принципи системи соціального страхування Беверіджа. Джерела фінансування.</p>
<p>Тема 7 Державне управління та регулювання соціального страхування.</p> <p>Визначення страхових фондів. Структура фондів. Управління страховими фондами. Нормативно-правова база. Забезпечення державним соціальним страхуванням. Види забезпечення. Страхові випадки.</p>
<p>Тема 8 Контроль діяльності фондів соціального страхування в Україні.</p> <p>Здійснення контролю у сфері соціального страхування. Органи нагляду за діяльністю соціальних фондів. Громадський контроль за діяльністю страхових фондів.</p>
<p>Тема 9 Управління коштами соціального страхування.</p> <p>Система управління фондами державного загальнообов'язкового соціального страхування. Основні джерела формування та напрями використання коштів фондів державного загальнообов'язкового соціального страхування.</p>
<p>Модуль 2. Основні складові системи державного соціального страхування.</p>
<p>Тема 10 Страхування тимчасової втрати працездатності (нормативна база).</p> <p>Суть та значення соціального страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. Державні та галузеві нормативні акти, що регулюють страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.</p>

Тема 11 Страхування тимчасової втрати працездатності (допомога по тимчасовій непрацездатності, види непрацездатності).

Визначення платників соціальних внесків. Визначення термінів сплати збору, штрафних санкцій. Нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності. Види та причини тимчасової втрати працездатності.

Тема 12 Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.

Суть та значення соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Нормативні акти, регулюючи страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Тема 13 Медичне страхування як система організаційних та фінансових заходів. Обов'язкове медичне страхування.

Суть та значення медичного страхування. Суб'єкти та об'єкти медичного страхування. Організаційна система медичного страхування. Нормативні акти. Обов'язкове медичне страхування. Досвід обов'язкового медичного страхування зарубіжних країн.

Тема 14 Добровільне медичне страхування.

Нормативна база взаємодії лікувально-профілактичних закладів зі страховими компаніями. Механізми фінансових розрахунків відрахувань при добровільному медичному страхуванні. Удосконалення системи медичного страхування.

Тема 15 Страхування на випадок безробіття.

Суть та значення соціального страхування на випадок безробіття. Нормативні акти, регулюючи страхування на випадок безробіття. Визначення платників соціальних внесків. Визначення кола осіб, які не підлягають страхуванню на випадок безробіття згідно з чинним законодавством.

Тема 16 Пенсійне страхування.

Суть та значення пенсійного страхування. Види пенсійного страхування. Платники пенсійного збору. Склад та категорії пенсіонерів. Єдиний соціальний внесок. Діяльність Пенсійного фонду України. Сучасний стан пенсійного страхування. Удосконалення системи пенсійного страхування. Законодавчі та нормативні акти, регулюючі пенсійне страхування. Фактори впливу на функціонування пенсійного страхування.

Модуль 3. Система недержавного соціального страхування.

Тема 17 Недержавне соціальне страхування. Напрямки вдосконалення соціального страхування в Україні.

Необхідність та значення недержавного соціального страхування. Структура недержавного соціального страхування. Контроль за діяльністю недержавних соціальних фондів. Схеми фінансових потоків коштів недержавного соціального страхування. Розгляд та залучення позитивного зарубіжного досвіду в удосконаленні системи соціального страхування в Україні. Врахування досвіду капіталізації системи соціального страхування та гарантування соціальних виплат. Система соціального страхування у країнах СНД, ближнього та дальнього зарубіжжя.

Тема 18 Підсумковий модульний контроль

Підсумковий модульний контроль

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Володіти системою базових знань з теорії соціального та медичного страхування, його функцій та принципів.
PH2	Знати нормативно-правову базу діючої системи соціального страхування, основи її побудови, функціонування і розвитку соціального страхування в державі.
PH3	Знати особливості видів соціального страхування та діяльності соціальних фондів, основних видів та категорій недержавного соціального страхування.
PH4	Володіти основами медичного страхування, використовувати зарубіжний досвід медичного та соціального страхування.
PH5	Вміти використовувати в практичній законодавчий та інструктивний матеріал з питань соціального страхування.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 229 Громадське здоров'я:

PR3	Приймати ефективні рішення з урахуванням цілей, ресурсів, законодавчих обмежень
PR12	Розуміти принципи розробки та використовувати у професійній діяльності системи моніторингу і оцінки ефективності інтервенцій, програм та політик в громадському здоров'ї.
PR13	Брати участь у розробці стратегій, політик та заходів з громадського здоров'я, здійснювати ефективну комунікацію у сфері громадського здоров'я з використанням різних каналів та технік комунікації з метою донесення ідей, рішень та власного досвіду до фахівців і нефахівців.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Сутність, принципи й роль та становлення соціального страхування.

Лк1 "Сутність, принципи й роль та становлення соціального страхування. Державне регулювання соціального страхування. Моделі соціального та медичного страхування."

Сутність, принципи й роль та становлення соціального страхування. Державне регулювання соціального страхування. Моделі соціального та медичного страхування.

<p>Пр1 "Сутність, принципи й роль та становлення соціального страхування."</p> <p>Поняття та сутність загальнообов'язкового державного соціального страхування. Принципи соціального страхування. Суб'єкти та об'єкти соціального страхування. Визначення страхового стажу, страхового ризику та страхового випадку. Особи, які підлягають соціальному страхуванню, визначення права громадян на забезпечення соціальним страхуванням.</p>
<p>Тема 2. Роль системи соціального страхування в політиці держави.</p>
<p>Пр2 "Роль системи соціального страхування в політиці держави."</p> <p>Роль системи соціального страхування в загальноекономічній політиці держави. Загальна оцінка діючого соціального страхування населення.</p>
<p>Тема 3. Етапи розбудови соціального страхування в Україні.</p>
<p>Пр3 "Етапи розбудови соціального страхування в Україні."</p> <p>Історичні аспекти становлення системи соціального страхування в Україні. Етапи її розбудови.</p>
<p>Тема 4. Іноземний досвід у сфері соціального страхування.</p>
<p>Пр4 "Іноземний досвід у сфері соціального страхування."</p> <p>Історичні аспекти зародження та становлення світової системи соціального страхування. Моделі світових систем соціального та медичного страхування.</p>
<p>Тема 5. Система соціального страхування Бісмарка.</p>
<p>Пр5 "Система соціального страхування Бісмарка."</p> <p>Принципи системи соціального страхування Бісмарка. Джерела фінансування.</p>
<p>Тема 6. Система соціального страхування Беверіджа.</p>
<p>Пр6 "Система соціального страхування Беверіджа."</p> <p>Принципи системи соціального страхування Беверіджа. Джерела фінансування.</p>
<p>Тема 7. Державне управління та регулювання соціального страхування.</p>
<p>Пр7 "Державне управління та регулювання соціального страхування."</p> <p>Визначення страхових фондів. Структура фондів. Управління страховими фондами. Нормативно-правова база. Забезпечення державним соціальним страхуванням. Види забезпечення. Страхові випадки.</p>
<p>Тема 8. Контроль діяльності фондів соціального страхування в Україні.</p>
<p>Пр8 "Контроль діяльності фондів соціального страхування."</p> <p>Здійснення контролю у сфері соціального страхування. Органи нагляду за діяльністю соціальних фондів. Громадський контроль за діяльністю страхових фондів.</p>
<p>Тема 9. Управління коштами соціального страхування.</p>

<p>Пр9 "Управління коштами соціального страхування."</p> <p>Система управління фондами державного загальнообов'язкового соціального страхування. Основні джерела формування та напрями використання коштів фондів державного загальнообов'язкового соціального страхування.</p>
<p>Тема 10. Страхування тимчасової втрати працездатності (нормативна база).</p>
<p>Лк2 "Страхування тимчасової втрати працездатності та страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання."</p> <p>Страхування тимчасової втрати працездатності та страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.</p>
<p>Пр10 "Страхування тимчасової втрати працездатності (нормативна база)."</p> <p>Суть та значення соціального страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. Державні та галузеві нормативні акти, що регулюють страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.</p>
<p>Тема 11. Страхування тимчасової втрати працездатності (допомога по тимчасовій непрацездатності, види непрацездатності).</p>
<p>Пр11 "Страхування тимчасової втрати працездатності (допомога по тимчасовій непрацездатності)."</p> <p>Визначення платників соціальних внесків. Визначення термінів сплати збору, штрафних санкцій. Нарахування допомоги по тимчасовій непрацездатності. Види та причини тимчасової втрати працездатності.</p>
<p>Тема 12. Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.</p>
<p>Пр12 "Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання."</p> <p>Суть та значення соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Нормативні акти, регулюючи страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.</p>
<p>Тема 13. Медичне страхування як система організаційних та фінансових заходів. Обов'язкове медичне страхування.</p>
<p>Лк3 "Медичне страхування та перспективи його розвитку в Україні"</p> <p>Медичне страхування та перспективи його розвитку в Україні</p>
<p>Пр13 "Медичне страхування як система організаційних та фінансових заходів. Обов'язкове медичне страхування."</p> <p>Суть та значення медичного страхування. Нормативні акти. Суб'єкти та об'єкти медичного страхування. Організаційна система медичного страхування. Обов'язкове медичне страхування. Досвід обов'язкового медичного страхування зарубіжних країн.</p>
<p>Тема 14. Добровільне медичне страхування.</p>

<p>Пр14 "Добровільне медичне страхування."</p> <p>Нормативна база взаємодії лікувально-профілактичних закладів зі страховими компаніями. Механізми фінансових розрахунків відрахувань при добровільному медичному страхуванні. Удосконалення системи медичного страхування.</p>
<p>Тема 15. Страхування на випадок безробіття.</p>
<p>Лк4 "Державне страхування на випадок безробіття."</p> <p>Державне страхування на випадок безробіття.</p>
<p>Пр15 "Державне страхування на випадок безробіття."</p> <p>Суть та значення соціального страхування на випадок безробіття. Нормативні акти, регулюючи страхування на випадок безробіття. Визначення платників соціальних внесків. Визначення кола осіб, які не підлягають страхуванню на випадок безробіття згідно з чинним законодавством.</p>
<p>Тема 16. Пенсійне страхування.</p>
<p>Лк5 "Пенсійне страхування в Україні."</p> <p>Пенсійне страхування в Україні.</p>
<p>Пр16 "Пенсійне страхування в Україні."</p> <p>Суть та значення пенсійного страхування. Соціальна роль пенсійного страхування. Види пенсійного страхування. Платники пенсійного збору. Склад та категорії пенсіонерів. Єдиний соціальний внесок. Діяльність Пенсійного фонду України. Сучасний стан пенсійного страхування. Удосконалення системи пенсійного страхування. Законодавчі та нормативні акти, що регулюють пенсійне страхування. Фактори впливу на функціонування пенсійного страхування (медичні, демографічні, соціальні).</p>
<p>Тема 17. Недержавне соціальне страхування. Напрямки вдосконалення соціального страхування в Україні.</p>
<p>Пр17 "Недержавне соціальне страхування. Напрямки вдосконалення соціального страхування в Україні."</p> <p>Необхідність та значення недержавного соціального страхування. Структура недержавного соціального страхування. Контроль за діяльністю недержавних соціальних фондів. Схеми фінансових потоків коштів недержавного соціального страхування. Розгляд та залучення позитивного зарубіжного досвіду в удосконаленні системи соціального страхування в Україні. Врахування досвіду капіталізації системи соціального страхування та гарантування соціальних виплат. Система соціального страхування у країнах СНД, ближнього та дальнього зарубіжжя.</p>
<p>Тема 18. Підсумковий модульний контроль</p>
<p>Пр18 "Підсумковий модульний контроль"</p> <p>Підсумковий модульний контроль</p>

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Робота з підручниками та релевантними інформаційними джерелами
НД2	Підготовка до практичних занять
НД3	Підготовка до поточного та підсумкового контролю
НД4	Самонавчання
НД5	Розв'язування кейсів
НД6	Розв'язування завдань відкритого типу за допомогою он-лайн технологій
НД7	Електронне навчання у системах (Zoom, MIX.sumdu.edu.ua)
НД8	Перегляд навчальних фільмів
НД9	Індивідуальний дослідницький проєкт (студентська наукова робота, стаття, тези тощо)
НД10	Підготовка та презентація доповіді

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
МН2	Рольова гра
МН3	Team-based learning (TBL). Командно-орієнтоване навчання.
МН4	Практичні заняття
МН5	Обмін думками (think-pair-share)
МН6	Case-based learning (CBL). Навчання на основі аналізу клінічного випадку, ситуації
МН7	Research-based learning (RBL). Навчання через дослідження
МН8	Мозковий штурм
МН9	Навчальна дискусія / дебати

Викладання дисципліни відбувається із застосуванням сучасних методів навчання (CBL, TBL, RBL), які сприяють не тільки розвитку фахових здібностей, а й стимулюють до творчої і наукової діяльності та спрямовані на підготовку практико-орієнтованих спеціалістів.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 8. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. СК 2. Здатність здобувати нові знання у сфері громадського здоров'я та інтегрувати їх з уже наявними. СК 3. Здатність інтерпретувати результати досліджень у сфері громадського здоров'я, робити обґрунтовані висновки та надавати відповідні рекомендації. СК 5. Здатність використовувати у професійній діяльності сучасні теорії, методи соціальних наук та наук про здоров'я. СК 12. Здатність використовувати на практиці системи моніторингу і оцінки ефективності інтервенцій, програм та політик в громадському здоров'ї.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$170 \leq RD \leq 200$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$140 \leq RD < 169$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$120 \leq RD < 139$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 119$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань
МФО2	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО3	Взаємооцінювання (peer assessment)
МФО4	Самостійне виконання студентами ситуаційних завдань на практичних заняттях та їх обговорення.
МФО5	Тестування
МФО6	Перевірка та оцінювання завдань відкритого типу
МФО7	Розв'язування кейсів
МФО8	Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Загальний бал за поточну успішність з дисципліни (оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування кейсів, тестування)
МСО2	Підсумковий контроль: практично-орієнтований диференційований залік (відповідно до регламенту проведення)

Контрольні заходи:

3 семестр	200 балів
МСО1. Загальний бал за поточну успішність з дисципліни (оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування кейсів, тестування)	120
Усне опитування, розв'язування практичних кейсів та ситуаційних задач, поточне комп'ютерне тестування	120
МСО2. Підсумковий контроль: практично-орієнтований диференційований залік (відповідно до регламенту проведення)	80
	80

Контрольні заходи в особливому випадку:

3 семестр		200 балів
МСО1. Загальний бал за поточну успішність з дисципліни (оцінювання письмових робіт, опитування, розв'язування кейсів, тестування)		120
	В умовах особливого стану практичні заняття проводяться у дистанційному режимі із застосуванням платформи MIX.sumdu.edu.ua, Zoom, Google meet	120
МСО2. Підсумковий контроль: практично-орієнтований диференційований залік (відповідно до регламенту проведення)		80
	В умовах особливого стану складання диференційованого заліку проводиться у дистанційному режимі із застосуванням Zoom, Google meet.	80

Поточний контроль є обов'язковим. Поточна навчальна діяльність здобувача вищої освіти оцінюється за 4-бальною (традиційною) шкалою. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали згідно шкали перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали. До підсумкового контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які відвідали усі аудиторні заняття з дисципліни та набрали за поточну успішність кількість балів, не меншу за мінімальну. Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті. ПМК проводиться у письмовій формі. Оцінка за дисципліну визначається як сума підсумкового балу за поточну навчальну діяльність та балу за підсумковий модульний контроль та виражається за 200-бальною шкалою. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач вищої освіти за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до ПМК– 120. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач вищої освіти за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до ПМК– 72 бали. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач вищої освіти під час складання підсумкового модульного контролю, становить 80. Мінімальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти повинен набрати за ПМК, становить 48.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Графічні засоби (малюнки, креслення, географічні карти, схеми, плакати тощо)
ЗН3	Технічні засоби (кінофільми, радіо- і телепередачі, звуко- і відеозаписи та
ЗН4	ін.) Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН5	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережі
ЗН6	Медичні споруди/приміщення та обладнання (клініки, лікарні тощо)
ЗН7	Бібліотечні фонди

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Безугла В. О., Загірняк Д. М., Шаповал Л. П. Соціальне страхування: навч. посібник - К.: Центр учбової літератури, 2015. - 208 с.
2	Волощук Г.О., Пасічник Ю.В., Прямухіна Н.В. Фінансові фонди соціального спрямування в Україні: бюджетні, страхові, пенсійні[Текст]: Навчальний посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2016. – 184 с.
3	Кириленко О.П. Соціальне страхування : підруч. / за ред. О. П. Кириленко та В. С.Толуб'яка. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. – 516 с.
4	Кропельницька С.О., Солоджук Т.В. Соціальне страхування: навч. посіб. /С.О.Кропельницька, Т.В.Солоджук.– [Вид. 2-е, доп. та пероб.] – Івано-Франківськ: ПП Бойчук, 2017. – 326 с.
5	Юрій С.І., Шаварина М.П., Щаманська Н.В. Соціальне страхування[Текст]: Підручник. – К.: Кондор. – 2017. – 464 с.
Допоміжна література	
6	Внукова Н.М., Кузьминчук Н.В. Соціальне страхування: Кредитно-модульний курс[Текст]. Навч. посіб.-К.:Центр учбової літератури, 2010.-412с.
7	Григораш Г.В., Олійник В.Я., Субачов У.Т. Системи соціального страхування зарубіжних країн[Текст]. Навчальний посібник.-К: Центр учбової літератури, 2010.-144с.
8	Конопліна Ю.С. Соціальне страхування [Текст]: Навчальний посібник. - Суми:ВТД «Університетська книга», 2012.-224с.
9	Мальований М. І., Соціальне страхування : навч. посіб. / М. І. мальований, П. К. Бечко, В. П. Бечко. – К. : Центр навч. л-ри, 2012. – 496 с.
10	Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян // Наказ Міністерства охорони здоров'я України
11	Інструкція про порядок надходження, обліку та витрачання коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності // Постанова Правління Фонду № 66
12	Інструкція про порядок розрахунку і сплати підприємствами, організаціями, установами і громадянами збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, інших платежів, а також облік їх надходжень до Пенсійного фонду України // Постанова
13	Про загальнообов'язкове державне пенсійне забезпечення. Закон України зі змінами та доповненнями
14	Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійні захворювання, які викликали втрату працездатності Закон України № 1105 – XIV.
15	Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Закон України № 2240-III.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	

16	http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2240-14
17	http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14
18	Центр громадського здоров'я МОЗ України www.phc.org.ua